

TIDSKRIFT FÖR POLITISK FILOSOFI
NR 2 2015 | ÅRGÅNG 19

Bokförlaget THALES

INTERVJU MED JOAKIM SANDBERG, DOCENT I PRAKTISK FILOSOFI, GÖTEBORGS UNIVERSITET OCH FORSKNINGSLEDARE VID HANDELSHÖGSKOLAN I STOCKHOLM

Kan du berätta om när och hur du utvecklade ditt intresse för politisk filosofi och för tillämpad etik?

UNDER MIN TID som student hade jag några år då jag tvekade på om det var så klokt att satsa på en karriär som filosof... Då utbildade jag mig till civilekonom vid Handelshögskolan i Göteborg. Men tiden på Handels gjorde mig faktiskt bara mer övertygad om det viktiga i den praktiska filosofin. Jag tyckte att jag lärde mig mer och mer om vilka brister det finns i hur vårt samhälle och vår ekonomi fungerar, men upplevde samtidigt att de allra flesta tog dessa strukturer för givna utan att kritisera dem. Den praktiska filosofin är viktig som en motpol till detta; som en ventil för kritiska diskussioner av olika typer av samhällskeenden.

Har du några filosofiska förebilder som du skulle säga har influerat dig? JAG HAR INTE drivits så mycket av förebilder. Men om jag tvingas välja skulle jag säga Torbjörn Tännsjö och Peter Singer. Båda är filosofer som lyckats kombinera en ambitiös och framgångsrik forskargärning med ett stort och aktivt samhällsengagemang. Det imponerar på mig. De tvekar inte heller för att »ta debatten» om olika kontroversiella frågor i samhället.

Vilka är enligt dig de viktigaste och mest aktuella frågorna inom den politiska filosofin?

JAG TYCKER ATT de viktigaste frågorna handlar om fördelningen av ansvar i samhället, speciellt hur vi fördelar ansvaret för att möta dagens globala samhällsutmaningar. Vems ansvar är det t. ex. att se till att klimatet inte förändras, att fattiga människor inte utnyttjas av multinationella företag och att det satsas mer pengar på välfärd? Dessa har traditionellt setts som politikens uppgifter, men av olika anledningar har allt mer ansvar flyttats över på individer och marknader: vissa företag profilerar sig som ansvarstagande och vi som konsumenter får välja om vi vill köpa rättvisemärkta varor eller

inte. Just denna lösning kanske inte är god, men jag tycker att det är en spännande idé att tänka nytt kring ansvarsfördelningen i samhället. Det är viktigt att se att politisk filosofi inte bara berör staten utan också andra delar av samhället och deras bidrag. Dessa frågor utmanar också gränsen mellan politik och etik.

Finns det några frågor som du särskilt skulle vilja lyfta fram, och som du anser har belysts alldeles för lite?

JÄ, MIN EGEN forskning handlar ju främst om näringslivets roll, vilket jag tycker att det finns för lite diskussion om inom såväl politisk filosofi som tillämpad etik. I moderna marknadsekonomier har företagen en väldigt stor makt och därför ett slags quasi-politiskt ansvar menar jag. Kanske har vissa politiska filosofer varit rädda för att utmålans som kommunister om de föreslår att företagen bör drivas av ett allmänintresse. Men jag hoppas kunna bidra med nytänkande kring hur företagen kan förena sin traditionella ekonomiska roll med ett större samhällsansvar.

Kan du ge något exempel på hur du tänker dig att företag kan lyckas med detta?

DET ÄR VIKTIGT att komma ihåg att företagen i regel bidrar till samhället genom sin ekonomiska verksamhet; t. ex. tillverkar produkter som människor behöver eller erbjuder tjänster som gör livet enklare. Men ibland kommer det privata och det allmänna intresset på kollisionskurs och då behövs ett större ansvarstagande. Ett ansvarsfullt företag undviker t. ex. i möjligaste mån att orsaka samhället skada, och det agerar också proaktivt i relation till större samhällsutmaningar såsom klimathotet. Det gör inte dessa saker för att de kan skapa goodwill och leda till vinst, utan för att det är en del av företagets ansvar i en rimlig ansvarsfördelning.

Du har varit delaktig i flera tvärvetenskapliga projekt. Kan du berätta om detta och om vad anser du att du som filosof kan bidra med i dessa sammanhang?

MIN ERFARENHET ÄR att många forskare från andra discipliner egentligen är intresserade av samma grundfrågor som jag är. Vi vill

t. ex. veta vad företagen kan och bör göra bättre. Sen har vi olika vetenskapliga tillvägagångssätt; t. ex. några räknar på ekonomiska modeller, andra gör intervjuer med företagen och återigen andra gör enkäter riktade till allmänheten. Min roll som filosof har ofta varit att diskutera andras resultat i ett större perspektiv och just lyfta fram de bakomliggande grundfrågorna. Jag tror att filosofer är bra skolade i att hitta kärnpunkten i ett resonemang och lyfta fram det som är relevant och spännande.

Tillsammans med Bengt Brülde har du skrivit en uppmärksammad bok om konsumentetik (*Hur bör vi handla? Filosofiska tankar om rättvisemärkt, vegetariskt & ekologiskt*, Stockholm: Thales). Vilka anser du är de viktigaste poängerna och slutsatserna i er bok?

VI BÖRjade SKRIVA boken med fokus på konsumentetik, d.v.s. frågor om hur du och jag som konsumenter bör agera i relation till t. ex. globala orättvisor och klimathotet. Är det allvarligt moraliskt fel att inte bry sig om dessa problem och t. ex. strunta i att köpa rättvisemärkta och ekologiska varor? Men under arbetets gång började vi känna att boken blev meningslös och uddlös utan att också fokusera på företagens och politikens ansvar. Kanske är den viktigaste slutsatsen alltså att alla dessa frågor hör ihop och att samhällsutveckling kräver förändring på flera nivåer samtidigt.¹

→

William Bülow

¹ *Tidskrift för politisk filosofi* har publicerat en recension av *Hur bör vi handla? Filosofiska tankar om rättvisemärkt, vegetariskt & ekologiskt*. Recensionen är skriven av Sofia Jeppsson och ingår i nr 3, 2012.